

УДК 338.33:338.49

Тетяна Кублікова (Україна)
Інна Кузнєцова (Україна)

JEL classification: G28, O31, O32, O38

Тетяна КУБЛІКОВА*кандидат економічних наук, професор,
кафедра, менеджменту організацій,
Одеський національний економічний
університет, Україна*E-mail: faro1@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-9196-1445

Researcher ID: S-3874-2016

Інна КУЗНЕЦОВА*доктор економічних наук, професор,
кафедра менеджменту організацій,
Одеський національний економічний
університет, Україна*E-mail: inna.stream27@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3017-6165

Researcher ID: B-3391-2015

© Тетяна Кублікова, Інна Кузнєцова, 2022

Отримано: 02.01.2022 р.

Прорецензовано: 15.01.2022 р.

Рекомендовано до друку: 26.01.2022 р.

Опубліковано: 26.01.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Предметом дослідження аналіз форм та особливостей, переваг та недоліків диверсифікації структури економіки. Проведено взаємозв'язок між вибором моделей диверсифікації традиційної чи інноваційної та створенням інноваційних інфраструктур країни. Досліджено сучасні умови, напрями та проблеми розвитку інноваційних інфраструктур України. Проаналізовано сучасний стан розвитку інноваційних паркових інфраструктур. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності їх функціонування.

Мета та завдання дослідження полягає в аналізі взаємозв'язків розвитку інноваційної інфраструктури з процесами диверсифікації економіки та визначенні проблем і шляхів підвищення ефективності її функціонування.

Метод (методологія). Застосовано системний підхід, методи аналізу і синтезу; в якості інформаційної основи використано нормативно-правова база та звітні дані Державної служби статистики України.

Результати. Розроблені рекомендації для забезпечення сприятливих умов розвитку та функціонування ефективної інноваційної інфраструктури.

Висновки. Одним із способів успішного виживання в конкурентному середовищі є економічна диверсифікація яка формує інноваційну інфраструктуру країни. Створення інноваційних інфраструктур і їх успішний розвиток і функціонування об'єктивно обумовлює виникнення інтенсивних процесів диверсифікації структури економіки регіонів і країни в цілому на якісно новій основі інноваційного високотехнологічного зростання, відтворення різних видів товарів і послуг. Ці структури породжують два види диверсифікації – інноваційну, коли здійснюється виробництво інноваційних товарів і послуг, і традиційну диверсифікацію, яка виражається в різноманітності допоміжних видів діяльності, необхідних для повноцінного їх функціонування. Для підтримки своєї конкурентоспроможності господарюючі суб'єкти повинні постійно підтримувати стійко-ефективні форми діяльності господарських систем, впроваджувати і освоювати випуск нововведень, модифікацій, тобто поєднувати традиційну і інноваційну діяльність. У цьому полягає продуктивна і перспективна взаємодія процесів

традиційної і інноваційної диверсифікації господарюючих суб'єктів в економічній системі. Однак попри наявність окремих елементів системи диверсифікації економіки, на сьогодні, в країні відсутня цілісна модель розвитку ефективної інноваційної інфраструктури країни. Існуючі в Україні окремі структурні елементи інноваційної системи та нормативно-правове поле їх функціонування не вибудовані в єдину інноваційну економічну систему, тому результати діяльності цих елементів поодинокі та не мають синергетичного ефекту. Надані у статті рекомендації сприяють забезпеченню сприятливих умов для утворення та функціонування ефективної інноваційної інфраструктури України.

Кублікова Т., Кузнецова І. Розвиток інноваційної інфраструктури як основа процесів диверсифікації економіки України. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 1. С. 58-70.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.01.058>

Ключові слова: диверсифікація; конгломератна диверсифікація; інноваційна інфраструктура; технопарки; інноваційна політика; інновація; інноваційний розвиток.

UDC 338.33:338.49

JEL classification: G28, O31, O32, O38

Tetiana KUBLIKOVA

*PhD of Economic Sciences,
Associate Professor,
Professor,
Department of Organizations' Management,
Odessa National University of Economics, Ukraine*
E-mail: faro1@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9196-1445
Researcher ID: S-3874-2016

Inna KUZNETSOVA

*Doctor of Science (Economics),
Associate Professor,
Professor,
Department of Organizations' Management,
Odessa National University of Economics, Ukraine*
E-mail: inna.stream27@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3017-6165
Researcher ID: B-3391-2015

© Tetiana Kublikova, Inna Kuznetsova, 2022

Received: 02.01.2022

Revised: 15.01.2022

Accepted: 26.01.2022

Online publication date: 26.01.2022

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Tetiana Kublikova (Ukraine)
Inna Kuznetsova (Ukraine)

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE AS A BASIS OF DIVERSIFICATION PROCESSES OF UKRAINE'S ECONOMY

ABSTRACT

Introduction. The subject of research is the analysis of forms and features, advantages and disadvantages of economic structure diversification. The relationship between the choice of models for the diversification of traditional or innovative and the creation of innovative infrastructures of the country. Modern conditions, directions, and problems of the innovation infrastructures development in Ukraine are investigated. The current state of innovative infrastructures park development is analyzed. Measures to improve the efficiency of their operation are proposed.

The purpose and objectives of the study are to analyze the relationship between the development of innovation infrastructure and the processes of economic diversification and the identification of problems and ways to improve its efficiency.

Method (methodology). The systematic approach, methods of analysis and synthesis are applied; the regulatory framework and reporting data of the State Statistics Service of Ukraine were used as an information basis.

Results. Recommendations have been developed to ensure favorable conditions for the development and functioning of effective innovation infrastructure.

Conclusions. One of the ways to successfully survive in a competitive environment is economic diversification, which forms the country's innovation infrastructure. The creation of innovative infrastructures and their successful development and operation objectively determines the emergence of intensive processes of diversification of the economy of regions and the country as a whole on a qualitatively new basis of innovative high-tech growth, reproduction of various goods and services. These structures give rise to two types of diversification – innovative when the production of innovative goods and services happens, and traditional diversification, which is expressed in a variety of ancillary activities necessary for their proper functioning. To maintain their competitiveness, economic entities must constantly maintain sustainable and efficient forms of economic systems, implement and master the innovations production, modifications, i. e. combine traditional and innovative activities. This is a productive and promising

interaction of the processes of traditional and innovative diversification of economic entities in the economic system. However, despite the existence of some elements of the economic diversification system, today, the country lacks a holistic model for the development of effective innovation infrastructure. The existing in Ukraine separate structural elements of the innovation system and the legal field of their functioning are not built into a single innovative economic system, so the results of these elements are isolated and have no synergistic effect. The recommendations provided in the article help to provide favorable conditions for the formation and functioning of the effective innovation infrastructure in Ukraine.

Kublikova, T., & Kuznetsova, I. (2022). Development of innovative infrastructure as a basis of diversification processes of Ukraine's economy. *Economic analysis*, 32 (1), 58-70.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.01.058>

Keywords: diversification; conglomerate diversification; innovation infrastructure; technology parks; innovation policy; innovation; innovation development.

Вступ

Ефективність функціонування і розвитку господарюючих суб'єктів залежить від стратегії і тактики їх економічної поведінки. Одним із способів успішного виживання в конкурентному середовищі є економічна диверсифікація.

Економічна диверсифікація може бути представлена як специфічна форма трансформації і взаємодії різних традиційних і інноваційних видів економічної діяльності господарюючих суб'єктів різними шляхами і засобами, що визначають їх інвестиційні потоки. Ця різноманітність економічної діяльності господарюючих суб'єктів досяжна за допомогою розвитку, проникнення, розширення, зміни, поширення, переплетення, виштовхування і втягування, передусім їх капіталів на різних рівнях і в різних формах і сферах фінансово-господарської діяльності (виробництва, обміну, розподілу і споживання благ).

Успішний розвиток і функціонування інноваційних інфраструктур об'єктивно обумовлює виникнення інтенсивних процесів диверсифікації структури економіки регіонів і країни в цілому на якісно новій основі інноваційного високотехнологічного зростання, відтворення різних видів товарів і послуг. Ці структури породжують два види диверсифікації – інноваційну, коли здійснюється виробництво інноваційних товарів і послуг, і традиційну диверсифікацію, яка виражається в різноманітності допоміжних видів діяльності, необхідних для повноцінного їх функціонування.

Для підтримки своєї конкурентоспроможності господарюючі суб'єкти повинні постійно підтримувати стійко-ефективні форми діяльності господарських систем, впроваджувати і освоювати випуск нововведень, модифікацій, тобто поєднувати традиційну і інноваційну діяльність. У цьому полягає продуктивна і перспективна взаємодія процесів традиційної і інноваційної диверсифікації господарюючих суб'єктів в економічній системі.

Питання, пов'язані з диверсифікацією, в своїх роботах описували українські та зарубіжні автори. Перші дослідження диверсифікації і інтеграції здійснили Горт М. в

1962 році і Есінара Е. в 1979. Організаційні аспекти диверсифікації розглядали в своїх роботах Ансофф І. [1], Боумен К. [2], Друбецькая А. Я. [3], Махнушіна В. Н. і Шинкевич А. Н. [4], Салогуб А. М. [5], Скоробогатов М. М. і Куцерубов О. І. [6], Склярів Р. [7], Шабалтун М. І. і Леманова П. В. [8].

Проте, попри низку досліджень теоретично-методичних та економічних аспектів розвитку інноваційної інфраструктури, не вирішеним залишається питання створення єдинної інноваційної економічної системи країни в якій окремі структурні елементи та нормативно-правове поле їх функціонування мають синергетичний ефект.

Мета статті

Мета даної статті полягає в аналізі взаємозв'язків розвитку інноваційної інфраструктури з процесами диверсифікації економіки та визначенні проблем і шляхів підвищення ефективності її функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасний світ характеризується різноманітністю економічних систем, що постійно розвиваються. В економічній науці можна виділити, принаймні, шість основних підходів до закономірностей розвитку економічних систем:

- цивілізаційний підхід;
- теорія стадій економічного зростання;
- теорії конвергенції;
- теорія економічних формацій;
- історичний підхід;
- теорія економічної динаміки.

В нашій країні довгий час превалювала теорія економічних формацій в якій обґрунтовано особливе розуміння місця, ролі і специфіки традиційних і інноваційних економічних стосунків. В рамках теорії економічних формацій можливо виділити наступні загальні закономірності що забезпечують стійкість, цілісність, цілеспрямованість і конкурентоспроможність економічних систем:

- безперервне вдосконалення та диверсифікація економічних систем з використанням локальних раціоналізаторських форм інновацій;

- прискорення динамічної трансформації та диверсифікації економічних систем на основі інновацій проривного характеру;
- накопичення генетичного ресурсу інновацій та його глобалізація;
- прискорення динамічної трансформації і диверсифікації традиційних, інноваційних і інвестиційних стосунків в економічних системах.

Аналіз різних типів і форм економічних систем показав, що вони мають тенденцію до перетворення в оптимальні інноваційно-традиційні економічні системи з домінуванням інноваційних стосунків в діяльності господарюючих суб'єктів.

Ефективність функціонування і розвитку господарюючих суб'єктів залежить від стратегії і тактики їх економічної поведінки. Одним із способів успішного виживання в конкурентному середовищі є економічна диверсифікація.

Економічна диверсифікація може бути представлена як специфічна форма трансформації і взаємодії різних традиційних і інноваційних видів економічної діяльності господарюючих суб'єктів різними шляхами і засобами, що визначають їх інвестиційні потоки. Ця різноманітність економічної діяльності господарюючих суб'єктів досяжна за допомогою розвитку, проникнення, розширення, зміни, поширення, переплетення, виштовхування і втягування, передусім їх капіталів на різних рівнях і в різних формах і сферах фінансово-господарської діяльності (виробництва, обміну, розподілу і споживання благ).

Економічна диверсифікація може бути зв'язаною і незв'язаною, у формі злиття або поглинання, але це завжди процеси, що визначають інвестиційні потоки господарюючих суб'єктів.

При здійсненні процесів диверсифікації господарюючий суб'єкт завжди стикається з проблемою вибору варіанту диверсифікації:

- зв'язаної або незв'язаної;
- однорідної або змішаної;
- традиційної або інноваційної.

Найбільш типовою в сучасних ринкових умовах є зв'язана традиційна диверсифікація, при якій господарюючий суб'єкт поширює свої економічні інтереси на сфери своєї основної діяльності, які, як правило, не мають

інноваційної спрямованості. При цьому зв'язки між видами діяльності можна класифікувати по мірі убування значущості (глибини) і міри можливості кількісної оцінки таким чином:

- наявність загальних виробничих елементів і їх частин;
- наявність загальних кадрових елементів;
- наявність загальних інфраструктурних елементів.

Ключова роль в підтримці, забезпеченні і утриманні конкурентоспроможності господарських систем різного рівня належить інноваційним процесам тобто – інноваційній диверсифікації. Крім того, в силу глобалізації світової економіки, експансії транснаціональних корпорацій, саме диверсифікована в декілька видів діяльності, інноваційна складова бізнесу стає ключовим чинником виживання господарських систем. Глибина інноваційної диверсифікації визначається мірою новизни, що лежить в основі інновації. Чим ідея є більш інноваційною, тим більше відмінність між традиційною та інноваційною діяльністю підприємства. Класифікувати інноваційну диверсифікацію можна за глибиною змін, що вносяться на: фундаментальну та прикладну.

Інноваційна диверсифікація наслідуює усі ознаки і властивості, характерні для інновації, такі як: міра новизни, спрямованість, предметний зміст, сфера і рівень розробки і поширення та ін.

Глибина інноваційної диверсифікації визначається мірою новизни, що лежить в основі інновації. Чим більше інноваційною є ідея, тим більша міра відмінності між традиційною і інноваційною діяльністю господарської системи. Широта інноваційної диверсифікації означає кількість інновацій, що освоюються в цей період. Інноваційній диверсифікації економічної діяльності належить ключова роль в підтримці конкурентоспроможності господарських систем.

Існують деякі критичні порогові значення міри глибини і широти інноваційної диверсифікації для кожної господарської системи, за межами яких ефективність інноваційної диверсифікації знижується. Тобто існує певна кількість видів інновацій, з певною глибиною змін, що вносяться, та мають

максимальну ефективність для даної господарської системи.

Найбільший інтерес в даний момент розвитку вітчизняної економіки є зв'язана інноваційна диверсифікація, коли господарська система здійснює інвестування в суміжні з основною сферою діяльності області, в основі яких лежать інновації.

До цієї стратегії розвитку вимушені періодично прибігати усі підприємства, що б залишитися конкурентоспроможними в середньо- і довгостроковій перспективі. Треба відмітити, що інноваційна діяльність завжди породжує процеси диверсифікації в компанії. Навіть у разі удосконалення одного і того ж товару, як правило, зберігається певний період часу, коли старий і новий товар виробляються паралельно, а персонал, тобто людський капітал, освоюючи виробництво нового товару, диверсифікується. Результатом інноваційної діяльності на підприємстві є освоєння виробництва нового і/або модернізованого продукту, впровадження нової технології, методів управління, збуту продукції, використання ресурсів. Але ж і результатом диверсифікації є освоєння нових видів діяльності, яке, у свою чергу, обов'язково зажадає і вдосконалення системи управління, і застосування нових методів маркетингу, і розподілу ресурсів. Взаємодія між інноваційною і традиційною діяльністю також опосередковується через систему зв'язків, представлених вище.

Необхідно відмітити, що при цьому міра взаємозв'язку між різними сферами діяльності – інноваційної і традиційної – сильно варіюється. Відмінність інноваційною від традиційної діяльності проявляється у технологіях та матеріалах що використовуються, споживчого попиту, що задовольняється і т. п. Важливим і необхідним чинником розвитку інноваційної диверсифікації є наявність відділів НІОКР, кадрів, які мають творчий потенціал і перспектив придбання об'єктів інтелектуальної власності.

Саме інноваційно зв'язана диверсифікація є найбільш прийнятним варіантом реалізації інновацій, оскільки підприємство, по-перше, має необхідні ресурси для інвестування, а, по-друге, воно знайоме з цією областю діяльності, має уявлення про особливості поведінки

попиту на цьому ринку товарів і може прогнозувати майбутні потреби споживачів.

Таким чином, інноваційна диверсифікація в її розширювальному тлумаченні є важливою складовою в циклічній взаємодії економічних традицій, інновацій і інвестицій, та багато в чому визначає майбутню конкурентоспроможність господарських систем.

Наступною формою економічної диверсифікації є конгломератна або незв'язана економічна диверсифікація, при якій господарська система направляє свої економічні інтереси в області, що не мають ніякої спільності з колишньою, традиційною діяльністю.

Останнім часом, світ захлеснула п'ята хвиля злиття і поглинань компаній, яка зазвичай має трансграничний характер, внаслідок чого, разом із зв'язано-диверсифікованими корпораціями, утворюються не пов'язані між собою диверсифікаційні об'єднання – конгломерати. Існує безліч прибічників і конгломератної, і синергетичної (зв'язаної) диверсифікації. Проте однозначної відповіді, щодо переваг однієї форми над іншою немає. При диверсифікації значно підвищується складність управління, внаслідок чого суттєво збільшуються витрати. Під час використання зв'язаної диверсифікації, за інших рівних умов, управлінські витрати збільшуються у більшому ступені, оскільки доводиться управляти взаємозв'язаними видами діяльності, досягаючи синергетичного ефекту.

Конгломератна економічна диверсифікація може мати дві форми:

- традиційну;
- інноваційну.

При традиційній конгломератній диверсифікації, господарська експансія здійснюється в незв'язаній з основною діяльністю галузі, яка не має інноваційної направленості. Здійснюється з метою вкладення вільних коштів в прибуткові галузі для отримання додаткового доходу. Нерідко при цьому вкладення коштів у власний бізнес або зв'язані галузі ускладнено або недоцільно.

Інноваційна конгломератна економічна диверсифікація застосовується у разі відсутності у корпорації можливості зростання в традиційній для себе діяльності і доцільності інвестування фінансових ресурсів в

інноваційний напрям, що ніяк незв'язаний з поточним бізнесом. Наприклад, корпорація, бажаючи захопити дуже перспективний і багатообіцяючий бізнес, придбає який-небудь об'єкт інтелектуальної власності у венчурної фірми з метою його використання для виробництва інноваційного продукту. Звичайно, за такими ноу-хау завжди "полюють" фірми, що профілюють в цій області, і, швидше за все, саме вони перехоплять ініціативу. Проте, захоплення конгломератом інноваційного напрямку не виключене, хоч би внаслідок того, що, зазвичай, компанії завжди відстежують прибуткові галузі і, маючи значні фінансові ресурси, завжди готові вступити в жорстку конкурентну боротьбу за входження в даний ринок.

Будь-яка інновація веде до різноманітності економічної діяльності, тобто її диверсифікації, створенню інноваційної інфраструктури. Згідно Закону України «Про іноваційну діяльність» – інноваційна інфраструктура це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [9].

До інноваційної інфраструктури можемо віднести:

- об'єкти виробничо-технологічної структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні, інжинірингові фірми та ін.);
- об'єкти інформаційної системи (аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі);
- організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;
- фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність та ін.);
- систему експертизи, сертифікації, стандартизації та акредитації;
- систему патентування, ліцензування і консалтингу з питань захисту, оцінки вартості і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів [9].

Найбільш дієвим механізмом диверсифікації структури економіки шляхом реалізації інновацій і ведення інноваційної діяльності на сьогодні є створення паркової структури, а саме індустріальних, наукових, технологічних парків, а також інноваційних центрів та бізнес-інкубаторів.

Індустріальний парк – це територія, де здебільшого розміщується промислове виробництво. Він має необхідну інфраструктуру для діяльності у сфері переробної промисловості, а також для ведення наукових досліджень та діяльності у сфері інформації та телекомунікацій. Державне регулювання його діяльності здійснюється згідно Закону України «Про індустріальні парки» [10].

Відповідно до закону України «Про індустріальні парки» індустріальний парк – це облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої його учасники можуть здійснювати:

- господарську діяльність у сфері переробної промисловості;
- науково-дослідну діяльність;
- діяльність у сфері інформації і телекомунікацій.

Інтересами керівників компаній «Індустріальний парк» є отримання доходів за рахунок надання в користування його учасникам земельних і виробничих площ, обладнання, а також послуг, зв'язаних із забезпеченням їх господарської діяльності. Для держави і місцевих громад – це створення робочих місць, активізація господарської діяльності та забезпечення соціально-економічного розвитку відповідних територій.

Наукові парки створюються лише з ініціативи закладів вищої освіти та (або) наукових установ і передбачають реалізацію «економічно і соціально зумовлених наукових, науково-технічних та інноваційних напрямів діяльності» [11]. Саме у наукових парках створюються сприятливі умови для створення і розвитку інноваційних фірм, які у разі комерційного успіху реалізації покладених в їх основу ідей, покидають науковий парк і поширюють інноваційні технології, продукцію в країні або за кордоном.

Технологічні парки (технопарки) визначаються вже не як територія, а як юридична особа чи група юридичних осіб, що

виконують проекти з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної продукції.

При цьому, відбувається реструктуризація регіональної економіки, за місцем розташування технопарку, економіки інших регіонів, а значить і економіки усієї країни.

Наукові парки та технопарки більше тяжіють до концентрації знань і наукових ресурсів, тому вони тісно зв'язані з

університетами, науково-дослідними інститутами тощо.

В Україні паркова інноваційна інфраструктура лише розвивається і не охоплює усі ланки інноваційного процесу. На сьогодні в Україні, станом на 10.03.2021 р. відповідно до Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, створено та функціонують низка об'єктів інноваційної інфраструктури (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість об'єктів інноваційної інфраструктури України станом на 10.03.2021 р.

Інноваційна інфраструктура, од.	2021 рік
Паркова структура:	
– індустріальні	47
– наукові	28
– технологічні	16
Центри:	
– інновацій та технологічного трансферу	24
– інноваційні	22
– комерціалізації	38
Інноваційні бізнес-інкубатори	24

Узагальнено авторами за [12].

Міжнародна асоціація технологічних парків (International Association of Science Parks and Areas of Innovation) ототожнює поняття «технологічний парк», «науковий парк», «індустріальний парк». За даними асоціації дві третини всіх технопарків світу створені після 1980 року. Нині у світі функціонує понад 500 технопарків. У США розташовано більше 160 технопаркових структур, у Німеччині, Китаї – більше 100, у Японії, Франції, Росії, Польщі – понад 50. Так у 2018 році у Росії налічувалось – 65 технологічних парки, у Польщі – 80, тоді як в Україні – 16 [13; 14; 15].

Треба відмітити, що Державний статистичний облік кількості об'єктів інноваційної інфраструктури України здійснюють лише щодо паркової структури, також дані про діяльність технопарків на сайті МОНУ востаннє оновлювались у 2010 р., що є свідченням того, що тема технопарків більше 10 років не є пріоритетною.

Також починаючи з 2002 року було зупинено дію, а потім вилучено із Закону України “Про інноваційну діяльність”

положення щодо підтримки інноваційної діяльності. Податковий кодекс України, прийнятий у 2010 році, також не містить положень щодо державної підтримки елементів інноваційної інфраструктури або суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність. Свідченням низької активності у сфері інноваційної діяльності може бути кількість та фінансові показники інноваційних проектів, наукових і технологічних парків та їх проектів. Так, з 2006 по 2018 рік зареєстровано лише 16 інноваційних проектів, технологічні парки останні 10 років не реалізують проекти, у 2017 році лише 40 відсотків наукових парків реалізовувало проекти (на суму 9266,36 тис. гривень). Відповідно до моніторингу реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, який щороку проводиться згідно з постановами Кабінету Міністрів України коштів з державного бюджету та з інших джерел на розвиток інноваційної інфраструктури не виділялося [12].

Найбільші обсяги бюджетної підтримки технопарків в Україні зафіксовані у 2003 році – 128,3 млн грн, та у 2004 році – 172,9 млн грн, вже у 2005 році бюджетне фінансування технопарків становило 34,2 млн грн, а починаючи з 2008 року і до тепер фінансування технопарків державою було майже припинене [16; 17].

Не зважаючи на те що умови діяльності паркової структури економіки країни не є сприятливими в наслідок внесення зміни у законодавстві (повного виключення з нього будь-яких заходів державної підтримки інноваційної діяльності), а також широкої кампанії витиснення технопарків з економічного й громадського життя країни на сьогодні це єдина в Україні організаційна форма інноваційної діяльності, що реально діє. Головні несприятливі фактори для формування та ефективної діяльності паркової структури економіки країни є:

- обмежений попит на вітчизняну інноваційну продукцію в Україні;
- низька платоспроможність вітчизняних споживачів нової техніки;
- обмежені можливості фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету;
- відсутність зацікавленості фінансових і банківсько-кредитних систем у підтримці інноваційних проектів;
- наявність конкуренції на внутрішніх ринках з боку західних фірм розробників технологій, виробників і постачальників матеріалів, устаткування й технологій у цілому;
- прагнення західних замовників без істотних інвестицій комерціалізувати в своїх інтересах наявний в Україні науковий потенціал, в першу чергу з технологій подвійного призначення.

На сьогодні понад 96% реалізації інноваційної продукції припадає лише на два технопарки, створені на базі провідних наукових організацій Національної академії наук України – Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона, Інституту монокристалів [18; 19; 20].

Причинами вище перелічених проблем є:

- нестабільна нормативно-правова база оподаткування й суперечливість окремих законодавчих норм;

- нераціональна система податкових пільг, що залишає можливості для ухиляння від сплати податків і не забезпечує стимулювання інноваційної діяльності та енергоефективності;
- незначна бюджетна підтримка технопарків на стадії становлення.

На наш погляд для стимулювання створення та ефективної діяльності інноваційних парків важливими є впровадження наступних заходів:

- відновлення податкових пільг з урахуванням нових умов їх функціонування,
- збільшення державного фінансування на початкових етапах функціонування інноваційних парків,
- упорядкувати нормативно-правове забезпечення щодо функціонування інноваційних парків.

Треба відмітити, що на сьогодні в Україні приватні компанії створюють власні об'єкти, які називають інноваційними парками чи інноваційними центрами. На статус «першого інноваційного парку в Україні» претендує UNIT. Ключова інноваційність UNIT City – у комфортному поєднанні просторів для роботи, навчання та життя, що має створити сприятливі умови для розвитку бізнес-проектів. Такі проекти створюються в середньому на термін 8–12 років [7].

Ще одним прикладом індустріального парку є «Промприлад Реновація», що розташований в Івано-Франківську на території місцевого заводу «Промприлад». Ініціатори проекту – платформа «Тепле місто» – називають його «інноваційним центром», що покликаний працювати на перетині чотирьох напрямків: нової економіки, урбаністики, сучасного мистецтва та освіти [7].

Розмір реальних інвестицій в індустріальні парки не є загальнодоступною інформацією. Але зробити приблизні висновки з відомих прикладів можна. У квітні 2019 року в індустріальному парку «Біла Церква» було відкрито завод сучасних електроустановчих систем Plank Electrotechnic LLC.

Інвестиційна група U Future вклала в будівництво заводу 2,8 млн дол. США. У вересні 2018 р. в індустріальному парку «Вінницький кластер холодильного машинобудування» було відкрито завод Green

Cool з виробництва холодильного обладнання [7].

Серед іноземних індустріальних парків цікавим є досвід Tahoe-Reno Industrial Center (TRIC), побудованого у США площею 43 га. Компанії Tesla та Panasonic побудували в ньому найбільший завод з виробництва літій-іонних акумуляторів. Серед інших резидентів парку є такі компанії, як Google, Blockchains, Walmart та Switch. TRIC функціонує як державно-приватне партнерство, в якому приватні власники побудували необхідну інфраструктуру.

Водночас вказані витрати на інфраструктуру місцева влада має згодом повернути приватним партнерам, використовуючи 35 доларів за кожен долар. Досить успішними у створенні інноваційних парків є й безпосередні сусіди України.

Цікавим для нас є досвід Туреччини щодо створення синергії індустріальних та технологічних парків. У 2002–2016 рр. у Туреччині було створено 284 індустріальні парки, в які спрямовано понад 80% прямих іноземних інвестицій. Зараз в індустріальних парках Туреччини працюють понад 45 тис. компаній-резидентів та створено близько 900 тис. робочих місць. Туреччина активно розвиває й технологічні парки, яких засновано вже понад 60. Користуючись податковими та іншими пільгами, вони зосереджують свою діяльність на наукових розробках та через бізнес-інкубатори доводять інноваційні ідеї до масового виробництва, яке потім, у свою чергу, може бути налагоджене безпосередньо на території індустріальних парків. Для України важливим є той факт, що за період активного розвитку індустріальних та технологічних парків Туреччині вдалося потроїти власний ВВП, а 2013 р. повністю виплатити борги перед МВФ [7].

Подібний досвід є практично в усіх країн Східної Європи. Наприклад, за даними дослідження CMD Ukraine, в Угорщині налічується понад 160 різноманітних індустріальних парків, що продукують 25% загальних обсягів промислового виробництва, а також 40% промислової продукції на експорт [7].

Не менш ефективною формою організації інноваційної інфраструктури є технополіс або техноград, наукоград. Часто важко провести

чітку грань між технополісом і технопарком. Їх організаційні структури подібні, проте технополіс територіально обмежений границями окремого міста. На жаль, жодного технополісу на території України ще не було створено. Відсутність дієвої правової бази та брак фінансових коштів, слабкість інвестиційного ринку гальмують розвиток процесів створення і функціонування технопарків і технополісів в нашій державі.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Попри наявність окремих елементів інноваційної моделі диверсифікації економіки, на сьогодні, в країні відсутня цілісна модель розвитку її ефективної інноваційної інфраструктури. Існуючі в Україні окремі структурні елементи інноваційної системи та нормативно-правове поле їх функціонування не вибудовані в єдину інноваційну економічну систему, тому результати діяльності цих елементів поодинокі та не мають синергетичного ефекту.

Таким чином, для сталого розвитку держави необхідно забезпечити сприятливі умови для утворення та функціонування ефективної інноваційної інфраструктури, а саме:

- сприяння створенню та державна підтримка діяльності інноваційних об'єктів інфраструктури з виділенням тих, які мають конкурентні переваги;
- впровадження інструментів бюджетного регулювання інновацій в Україні, а саме: бюджетні інвестиції; бюджетні кредити; державні гарантії; державні субсидії на засадах: прямого фінансування створення нових наукомістких галузей і виробництв за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів; субсидування за рахунок державного бюджету високотехнологічних, експортоорієнтованих галузей і виробництв; фінансування науково-дослідних програм відповідно до затверджених концепцій розвитку інноваційної діяльності; використання механізму державних замовлень на інноваційні продукти, зокрема новітні технології; державне страхування інноваційних проєктів;

- перегляд механізмів відбору та державного фінансування інноваційних проектів на конкурсних засадах шляхом спрощення процедури державної експертизи та реєстрації проектів;
- внесенням змін до Закону України “Про інноваційну діяльність” та інших нормативних документів.

Виконання цих завдань сприятиме формуванню інноваційної моделі диверсифікації економіки нашої країни, яка буде здатна відігравати важливу економічну роль у європейському просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансофф І.: Стратегическое управление. М., 1989. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. 20.02.2012. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/4155>.
2. Боумен, К. Основы стратегического менеджмента. Москва: ЮНИТИ, 2013. 175с.
3. Друбецкая, А. Я. Эффективность стратегии диверсификации в предпринимательской деятельности: автореф. дис. ...канд. экон. наук: 08.00.05. Москва, 2014. 26 с.
4. Махнушіна В. Н., Шинкевич А. Н. Сучасні види та форми диверсифікації. Москва: *Російське підприємництво*, 2016. Т. 10. С. 1459-1468.
5. Салогуб А. М. Інтелектуальний капітал як детермінують фактор розвитку інноваційної економіки. *Наукові проблеми гуманітарних досліджень*. 2012. № 2. ст. 232–243.
6. Скоробогатов М. М., Куцерубов О. І. Диверсифікація як один із шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 3 (25). ст. 18-21.
7. Склярів Р. Інноваційні парки: досвід України і світу. *Бізнес*. 03.07.2019. URL: <https://business.ua/strategies/5757-innovatsijni-parki-dosvidukrajini-21.ta-svitu>.
8. Шабалтун М. І., Леманова П. В. Значимість стратегії диверсифікації в умовах конкуренції. *Міжнародний студентський науковий вісник*. 2016. Вип. № 4 ч. 4. ст. 459–462.
9. Про інноваційну діяльність. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15#Text>.
10. Про індустріальні парки. Закон України від 21.06.2012 р. № 5018–VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 22. с. 212.
11. Про наукові парки. Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2009. № 51. с. 757.
12. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12>.
13. Altenburg T., Schmitz H. Breakthrough: China’s and India’s Transition from Production to Innovation. *World Development*. 2008. 21 p.
14. American Intellectual Property Law Association. Reply to the National Academies. Report. Washington, DC: American Intellectual Property Law Association, 2004. 123 p.
15. Goldstein H., Luger M. Science / Technology Parks and Regional Development Theory. *Economic Development Quarterly*. 1990. № 4 (1). P. 4–78.
16. Єгорова О. О. Вплив застосування державної підтримки на діяльність технопарків в Україні. *Наука та інновації*. 2012. Т. 8, № 5. С. 89–98.
17. Єгорова О. О. Щодо державної допомоги діяльності технопарків в Україні. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/705>.
18. Діяльність технологічних парків в Україні. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua.
19. Аналіз діяльності технологічних парків України у 2008–2009 рр. URL: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2008_2009.doc.
20. Аналіз діяльності технологічних парків України у 2010 р. URL: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2010.doc.

REFERENCES

1. Ansoff, I. (1989). *Strategic Management*. Moscow. Retrieved from: <https://gtmarket.ru/library/basis/4155>.
1. Boumen, K. (2013). *Osnovy stratehichnoho menedzhmentu* [Fundamentals of Strategic Management]. Moscow: YuNYTY [in Ukrainian].
2. Drubetskaia, A. Ya. (2004). *Effektivnost strategii diversifikatsii v predprinimatelskoy deiatelnosti* [Effectiveness of the strategy of diversification in business].
3. Makhnushina, V. N., & Shynkevych, A. N. (2016). *Suchasni vydy ta formy dyversyfikatsii*. [Modern types and forms of diversification]. *Rosiiske pidpriemnytstvo*, 16(10), 1459–1468.
4. Salohub, A. M. (2012). *Intelektualnyi kapital yak determinuiut faktor rozvytku innovatsiinoi ekonomiky* [Intellectual capital as a determinant factor for the development of an innovative economy]. *Scientific problems of humanitarian research Journal*, 2, 232–243.
5. Skorobohatov, M. M., and Kutserubov, O. I. (2011). "Dyversyfikatsiiaiak odynd iz shliakhiv pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv u suchasnykh umovakh" [Diversification as a way to improve the performance of companies in today's environment]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 3 (25), 18-21.
6. Skliarov, R. (2019). *Innovatsiini parky: dosvid Ukrainy i svitu. Biznes*. Retrieved from: <https://business.ua/strategies/5757-innovatsijni-parki-dosvidukrajini-21>.
7. Shabaltun, M. I., & Lemanova, P. V. (2019). *Znachymist strategii dyversyfikatsii v umovakh konkurentsii* [the significance of the diversification strategy in competition conditions]. *International Student Scientific Herald*, 4(4), pp. 459–462.
8. LAW OF UKRAINE on innovative activity. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15#Text>.
9. On industrial parks: Law of Ukraine of 21.06.2012 p. № 5018–VI. (2013). *Information of the Verkhovna Rada (BBP)*, 22, 212.
10. On Science Parks: Law of Ukraine of 25.06.2009 p. № 1563-VI. Information of the Verkhovna Rada (BBP). 2009. № 51. Cr. 757.
11. Strategy for the development of innovation for the period up to 2030. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12>.
12. Altenburg, T., & Schmitz, H. (2008). *Breakthrough: China's and India's Transition from Production to Innovation*. *World Development*, 21.
13. American Intellectual Property Law Association. (2014). *Reply to the National Academies Report*. Washington, DC: *American Intellectual Property Law Association*, 123.
14. Goldstein, H., Luger, M. (1990). *Science. Technology Parks and Regional Development Theory*. *Economic Development Quarterly*, 4 (1), 4–78.
15. Egorova, O. (2012). *The impact of state support on the activities of technology parks in Ukraine*. *Science and innovation*, 8(5), 89–98.
16. Egorova, O. (n.d.). *Regarding state aid for technology parks in Ukraine*. Analytical note. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/705>.
17. *Activities of technology parks in Ukraine*. Official site of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: www.mon.gov.ua.
18. *Analysis of the activity of technology parks of Ukraine in 2008-2009*. Retrieved from: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz_2008_2009.doc
19. *Analysis of the activity of technology parks of Ukraine in 2010*. Retrieved from: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz_2010.doc.